

Esélyeink az érdekképviseletben – területfoglalók egy kistelepülésen

Tóth György-Tóth Györgyné

Bevezetés

A következő történet játszódhat Magyarország bármely területén, bármely hátrányos helyzetű térségében, bármely elöregedő településén, ahol az ott élő emberek nagyobb része nyugdíjas, akik kevésbé tudják azt, hogy hol és milyen módon kell megvédeni az igazukat, kivívni a jogaikat. Annyiban más a helyzet itt Égerszögön, ahol a következőkben bemutatásra kerülő történet megesett, hogy van egy civil szervezet, az Éger Ág Alapítvány, amely fontosnak tartja a helyi értékek és az ott élő emberek jogainak képviseletét. Fontos momentum az is, hogy az Alapítvány nem rettent vissza az első akadályoktól, amikor azzal szembesült, hogy az állattartásra, a természetvédelmi területre vonatkozó jogszabályok sorát kell átnéznie, amelyekhez nincs szaktudása. Sőt a nehezen átlátható közigazgatási rendszer sem riasztotta el a feladattól, amelyben ki kellett bogozni, hogy mi hová tartozik. S amikor oda-vissza utalták az ügyeket, akkor sem adták fel.

Ennek ellenére a nyolc hónapon át zajló levelezés nem járt eredménnyel, még mindig ott tart az ügy, hogy a tavasz során jönnek ellenőrizni a sertésfarmot, de hogy a meleg idő beköszöntével visszatér-e a búz, visszatérnek-e a legyek és a rágcsálók, azt nem lehet tudni.

Előre szeretném bocsátani, hogy az Éger Ág Alapítványnak semmi kifogása sincs az ellen, hogy a településen állattartással foglalkozzanak, hogy a szűkebb térségben néhány munkahelyet teremtsenek, de azt szeretné, hogy a településen mindenki az emberekhez illő körülmények között tudjon élni.

Lássuk, mi is történt ez alatt a nyolc hónap alatt!

Előzmények

A településről

Égerszög Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban, Szendrőtől 17 km-re, Miskolctól 50 km-re északra fekszik. Zsáktelepülés, amely a legnépesebb az 1860-as években volt, amikor 77

lakóházban 633 fő élt. Ekkortól kezdve a település lakosságának száma folyamatosan csökkent, ma már 44-en lakják a települést, akiknek túlnyomó része 60 év feletti.

A település nevének országos ismertséget az 1954-ben felfedezett Szabadság barlang adott. E mellett a településen még további öt barlang található, amely 1995-ben az Aggteleki karszt és a Szlovák karszt barlangjaival együtt az UNESCO világörökség része lett.

A barlangok és a karszt jelenségek mellett Égerszög nevezetességei közé tartozik a műemlék református templom, nevezetesek még a település főutcáján bontatlan állapotban megmaradt perku-pai stílusú népi lakóházak, és a temető régi oszlopos fejfái. Az épített környezet mellett meg kell említeni a környező hegyeket, dombokat, a gazdag növény és állatvilágot, a csendet és a nyugalmat.

Az Alapítványról

Az Éger Ág Alapítvány 2003-ban alakult azzal a céllal, hogy Égerszög kulturális értékeit és örökségét megőrizze, továbbá a települést széles körben ismertté tegye. Szociális tevékenységként a családok segítségét is célul tűzte még, valamint a környezetvédelmét, állat és természetvédelmét, és a műemlékek védelmét. Ezek mellett fontosnak érzi, hogy felemelje szavát az igazságtalanság, a település és a településen élők érdekeit sértő ügyek, történések ellen.

A kistelepülés évente többször is benépesül az Alapítványnak köszönhetően. Több mint 10 éve már, hogy minden június végén megrendezésre kerül az Operafesztivál, amely immár hagyománnyá vált és olyan népszerűségnek örvend, hogy nem csak a környék településeiről, hanem a megyeszékhelyről, sőt még a fővárosból is látogatják. Fontos események a nyaranta megrendezett alkotótáborok is, amelyek során amatőr festők több napon keresztül tanulnak és alkotnak együtt, Égerszögön.

Az Alapítvány felújított egy régi népi lakóházat, amelyben kiállítási részt, közösségi teret, csúrszínpadot alakított ki. Ez a porta ad otthont a rendezvényeknek, helyet a település összejöveteleinek.

A helyzet kialakulása

A történet még a '60-as években kezdődött, a tévesztés idejében. Adva van egy kis zsákfalu Égerszög, ahol minden munkaképes ember tsz tag. A tsz elnökének egyszer eszébe ötlük, hogy van terményük, van földjük, vannak legelőik, de nincs hozzá állat, ami megegye, lelegelje. Ezen változtatni kell! Szarvasmarha tenyésztéssel kezdtek foglalkozni. A szarvasmarhatartáshoz istállóra van szükség, ezért építeni kezdtek egyet. Csakhogy akkor nem lehetett a falu belterületén állattenyésztő telepet létrehozni, ezért azt a megoldást választották, hogy kiszakítottak a település belterületéből egy darabot, 30 méterre a falu első háztól, azt külterületté nyilvánították és majorság³⁶ elnevezéssel odaépült a marhatelep.

A falusiak két kezükkel – beleértve a nőket is – felépítették a majorságot, a tsz pedig betelepítette a marhákat és munkát adott a falubelieknek.

A '80-as évek elején kiderült, hogy a szarvasmarhatelep nem kifizetődő, így felszámolták a majorságot, a tehének eltűntek, az épületet térdig érő trágyával átadták az enyészetnek, amelyben a múltó idő megtette a magáét: a tető roskadozni kezdett, az ajtókat kitepte a szél, a dudva az égig ért.

Majd jött a rendszerváltás és a majorságot meg akarták vásárolni, de a tsz nem adta el. Évek múlva pedig a tsz jogilag megszűnt és kft lett belőle. A tsz elnök (már mint a kft vezetője) megöregedett és átadta lányának a kft vezetését.

Így jutunk el a 2012-es évhez, amikor a szomszéd település polgármestere bérbe veszi a majorságot, és elkezdi állattartással foglalkozni rajta. Az EU ad pénzt, az állam fizeti a közmunkásokat, és az új szabályozás³⁷ szerint bárhol létre lehet hozni állatok tartására telepet, a régi, elavult, romos épületek romjain is, felújítás nélkül.

Először tojótyúkók kerültek a majorságba, ami még nem zavarta a településen élőket. De hamarosan eladásra kerültek a tojótyúkók és egyszer csak 200 darab sertés visított a faluban az első háztól 30 méterre, az égerszögi patak mellett, az égerszögi pálinkafőzde szomszédságában, az Aggteleki Nem-

³⁶ A major a nagyobb mezőgazdasági üzemek által a lakott területen kívül, a település határában kialakított istállók, terménytárolók, gazdasági épületek együttese.

³⁷ 2008. évi XLVI. törvény az élelmiszerláncról és hatósági felügyeletéről. A törvény tartalmazza, hogy az önkormányzatok helyi rendeletben nem határozhatják meg a tartható állatok létszámát.

zeti Parkkal körülvett területen, a Natura 2000 területtől 200 méterre. A faluba betelepített 200 sertés elsősorban is fertelmes bűzt árasztott, s ez, s ez rögtön felvetette a kérdés: a falu lakóinak nincs joga a tiszta levegőhöz? Miért érünk kevesebbet, mint a disznók? Miért kellett megváltoztatni az állattartásról szóló törvényt úgy, hogy nincs korlátozva az állatok létszáma? Fontos a munkahelyteremtés, melyet a településen mindenki támogat, de miért kell mindezt a lakosok jogait letaposva a falun belül létrehozott sertéstelepen kialakítani? Megfulladunk a bűztől, ellepnek a patkányok és az egerek, a templomunkban, a házak ablakaiban kilószámra döngenek a házi legyek, nyáron agyon marnak a dandárok és minden véletlen kint maradt ételt ellepnek a csontkukacok.

Így nem lehet feléleszteni a haldokló falvakat, hisz még azokat is megölik, akik maradtak a falvakban és azokat is, akik beköltöztek a városokból ezekben az évszázados kis falvakba.

A falusiak meg tűrnek, mert már megöregedtek, mert a tudásuk és tapasztalatuk sincs meg ahhoz, hogy mit lehetne tenni, mert életük során mindig becsapták őket, megalázták, eltiporták, elvették mindenüket. Apatikusak, reményvesztettek és befelé fordultak. Ezt használják ki. Hát ne hagyjuk! Tegyük ellene!

A cselekvési lépések

Égerszög határában lévő majorságban 2012-ben megkezdődött a tojótyúk tartása zárt rendszerben, ami biztosítja, hogy semmilyen szaghatás sem éri a települést. Már a tojótyúk megérkezésekor a település lakossága az akkori polgármesterrel és képviselő testülettel közösen egy tiltakozó levelet fogalmazott meg. A tiltakozás tárgya már ekkor a sertéstelep létrehozása ellen irányult, amely szóbeszéd tárgyát képezte, annak ellenére, hogy a majorságba ekkor még tojótyúk érkeztek. A lakosságot és a település vezetését egyaránt felzaklatta, hiszen tudták, hogy egy sertéstelep mivel jár. Nem akarták ezt a sertéstelepet, így tiltakozó levelet fogalmaztak meg, melyet szinte valamennyi lakos alá írt (kivéve 2 főt). Nem volt egyszerű a településen élőknek a döntés az aláírás mellett vagy ellen, hisz nem kaptak megfelelő tájékoztatást a majorságba tervezett gazdálkodásról. Találgatások zajlottak, szóbeszéd alapján kezdődött az aláírásgyűjtés, hisz annak ellenére, hogy polgármester társa hívta a gazdálkodás vezetőjét a falugyűlésre, ő azon nem jelent meg és nem adott megfelelő információt a terveikről.

Hamar kiderült, hogy a tojótyúk tartása csak átmenet volt, azokat másfél év után eladták, és szép lassan sertések kerültek a tyúk helyére. A problémák pedig elkezdődtek (bűz és rengeteg légy). Ekkor döntött úgy az Éger Ág Alapítvány, miután a településről többen megkeresték, valamint tekintettel arra, hogy az alapító okiratban szerepel a környezetvédelem, hogy megpróbál tenni valamit, mert mint civil szervezetnek talán nagyobb az ereje, mintha egyenként lépnének fel a falu lakosai.

Első lépésként az Éger Ág Alapítvány a majorságot üzemeltetőhöz fordult információkért a megvalósult sertéstelep kapcsán. Ennek módja, hogy az Alapítvány meghívta egy közös beszélgetésre a sertéstelep tulajdonosát, azzal a céllal, hogy elinduljon az információ a lakosság felé, hogy ne találgatások legyenek, hanem állampolgárként tudjanak a helyiek arról, hogy mit terveznek, milyen következő lépések várhatóak. Ezek mellett, hogy kiderüljön az is: hány sertés van a telepen, megállt-e itt a létszám, vagy még bővíteni szeretnék? Célja volt a beszélgetésnek továbbá, hogy az égerszögiek megtudják azt is: mit tesznek az üzemeltetők a környezet megvédésért, a bűz elkerüléséért, a rágcsálók irtásáért.

Az Alapítvány meghívását a sertéstelepet működtető cég vezetője elfogadta. Az egyeztetésre nem egyedül érkezett, vele volt a sertéstelep alkalmazott állattenyésztő mérnöke is. A beszélgetés barátságos volt, az Alapítvány által előzetesen írásban elküldött kérdések mentén zajlott, amelyekre választ kapott a kuratórium. Legalábbis olyan embereknek, akik nem értenek az állattartáshoz, az állattartásra vonatkozó szabályokkal is most kezdenek ismerkedni, kielégítőek voltak a kapott válaszok.

A beszélgetésről jegyzőkönyv készült, amelyet a település valamennyi háztartásába eljuttatott az Alapítvány, hogy mindenki információhoz jusson és egy kicsit a kedélyek megnyugodjanak. Ugyanis a beszélgetés során a kérdések nagyobb részére megnyugtató válaszokat kaptunk. Sőt, a beszélgetést követően elkezdődött a sertéstelep náddal való körülkerítése, a környezet rendbetétele, a régi szemetek összegyűjtése és elszállítása. Úgy tűnt, hogy megoldódik a helyzet. Néhány nap múlva azonban, a hőmérséklet fokozatos emelkedésével kiderült, hogy a legnagyobb problémák: a bűz, a legyek, a bogarak nem tűntek el, sőt, e jelenségek fokozódtak és egyre elviselhetetlenebbé váltak a településen. Így lakosságot sem elégitették ki a

válaszok, ezért az Alapítvány a következő lépésre szánta el magát.

Az Éger Ág Alapítvány a hatóságokhoz fordult segítségért a sertéstelep üzemeltetésében tapasztalt hiányosságok miatt. Még mielőtt erre sor került volna, az Alapítvány jelezte a sertéstelep üzemeltetőjének, hogy a településen élők elégedetlenek azzal, hogy a fő problémák esetében semmilyen változás nem történt, ezért a hatóságok felé is jelzik elégedetlenségüket.

Első lépésben az Alapítvány az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatójához és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Környezetvédelmi Hivatal vezetőjéhez fordult. A levelekben bemutattuk, hogy a környezetet milyen mértékben veszélyezteti a sertéstelep azzal, hogy a Rét pataktól a sertések kb. 30-40 méterre vannak. A teleptől talán 100 méterre található a védett nádas és a Natura 2000-es terület. Esőzés esetén a felhalmozott trágya is veszélyt jelent, amely a patakba illetve az ásott kutakba kerülhet. A telepen nincs folyóvíz. A dolgozók a falu közkútjához járnak mosakodni.

Az Aggteleki Nemzeti Park arra hivatkozott, hogy az igazgatóság alapvető tevékenysége a természeti értékek védelme és megőrzése, és mivel a sertéstelepen nem terem mondjuk védett császár gomba, sőt semmilyen védett növény sem, ezért nem érdekli maga a sertéstelep. Teljesen mindegy, hogy milyen módon szennyezi a környezetet, ez nem tartozik az igazgatóságra.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Környezetvédelmi Hivatal a bejelentés alapján helyszíni ellenőrzést tartott a sertéstelepen, amelynek során hiányosságokat állapítottak meg, és amelyek megoldására a majorság határidőt kapott. Ezeket személyesen közölte velünk az ellenőrző szakhatóság, de ahhoz, hogy mindezt írásban is megkapjuk, többszöri telefonálásra, majd levélíráásra volt szükség. Mindaddig, amíg a hivatalos válasz írásos formában nem érkezett meg, az Alapítvány nem tudta a lakosságot tájékoztatni arról, hogy hogyan is áll az ügy. A helyszíni ellenőrzést követően 2 hónap múlva megérkezett az írásos tájékoztató, melyet követően néhány napon belül tájékoztattuk az égerszögieteket.

Majd sor került a következő csapásra: a települést döbbenetes mennyiségű légy árasztotta el, amelyekről fotókat készítettünk és elküldtük a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Környezetvédelmi Hivatalba. Azt a választ kaptuk, hogy az ügyel keressük a Járványügyi és Állatvédelmi Osztályt.

Lassan kiderült az Éger Ág Alapítvány számára, hogy a sertésteleppel kapcsolatban felmerülő problémákat csak különböző hivatalokban próbálhatjuk meg orvosolni. Így az Aggteleki Nemzeti Parkot, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Környezetvédelmi Hivatalt és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Járványügyi és Állatvédelmi Osztályt a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Népegészségügyi Hivatal fogja követni és még a patak vizét vizsgálva a Katasztrófavédelmi Hivatal is következhet. S ki tudja még, hogy a fentiekben felsorolt hivatalok milyen további hivatalhoz fogják irányítani az Alapítványt. A hónapokon át tartó levelezéshez nem volt elég az, hogy jogszabályokat bújtunk, hogy a témához hozzáértőként tudjunk levelezni a hivatalokkal, illetve hogy értsük a hivatalok által a levelekbe idézett jogszabályokat, még az átláthatatlan hivatali rendszert is fel kellett fejteni ahhoz, hogy tudjuk, hová mivel lehet fordulni. Az azonban hamar világossá vált, hogy helyben, önkormányzati szinten vagy járási szinten, egyik ügyben sem lehetett eljárni, csak megyei szinten, illetve bármelyik hivataltól is kaptunk választ, azt mindig egy ember neve jegyezte, mégpedig a megyei kormányhivatal vezetője.

Mire valamennyi hivatallal lezárult a levelezésünk, december lett, és a meleg megszűntével a problémáink egy része is megszűnt, de mi lesz 2017 nyarán? Kezdődik minden előlről? Levélben tájékoztattuk a falut, amihez csatoltuk az Állategészségügy, a Népegészségügy és a Környezetvédelmi Hivatal legutolsó levelét. Itt tartunk most.

Szeretnénk ismételtlen leszögezni, hogy az Alapítvány célja ezekkel a vizsgálódásokkal nem egy személyes piszkálódás volt, hanem alapvető állampolgári jogok betarttatása és tiszteletben tartása. Ezek a jogok kivétel nélkül, mindenkit megilletnek. Minden embernek joga van a tiszta levegőhöz (bűz), minden embernek joga lakóhelyének tisztaságát, rendjét megóvni és ezt mástól is megkövetelni, és minden embernek joga és kötelessége környezetét megvédeni, megóvni a káros környezeti hatásoktól (patak vize, föld védelme), valamint minden állampolgárnak joga van a tiszta ivóvízhez.

Nincs gondunk az állatok tartásával, ha ezeket az alapvető jogokat az állattartók tiszteletben tartják. Mindenki végiggondolhatja, hogy jelen esetben ezek az alapvető állampolgári jogok sérültek-e. A legújabb jogszabályok szerint a sertéstelepet csupán regisztrálni kellett, nem engedélyköteles, mert valaha a tsz tartott a telepen marhákat. A legújabb állattartási törvény szerint annyi állatot

lehet tartani, amennyit az állattartó akar. Nincsenek korlátok, csak állatjóléti határok, környezetvédelmi szempontok és állampolgári jogokért történő felszólalások, harcok jöhetnek számításba. Állatjóléti szabályokhoz tartozik, hogy a sertések csak ivóvíz minőségű vizet ihatnak. Bár nincs bevezetve a víz a telepre, mégsem érdekelt senkit, hogy milyen vizet isznak az állatok, mert van egy papír arról, hogy a felhasznált víz ivóvíz-minőségű. Bár elgondolkodtató, hogy amennyiben be lenne vezetve az ivóvíz, akkor meddig tudná az égerszögi kút két település vízellátását is biztosítani?

A jogszabályok lehetővé teszik, hogy birtokvédelmi eljárást lehet indítani a szag miatt. Ez azért lenne nagyon érdekes, mert ezt az eljárást a jegyzőnek kellene lefolytatnia a saját főnöke, a polgármester ellen. Ezért fordultunk a megyei kormányhivatalhoz. Az ÁNTSZ-hez írt levelünkre gyakorlatilag egyetlen felmerülő kérdésünkre sem kaptunk semmilyen választ. Visszamentogattak a Környezetvédelmi Hivatalra. Abban az esetben, ha a telep károsítja a környezetet, lehet bírságot alkalmazni. Ki-ki eldöntheti, hogy ez a sertéstelep károsítja-e a környezetet, amikor nincs hígrágyatároló, amikor gyakran kinn vannak a sertések az udvaron, és amikor a tetőről lezúduló esővíz mossa ki a talajra a trágyalevet. Bár ebben az esetben kötelessége lenne, hogy legalább talajszennyezési díjat fizessen a tulajdonos, de még ezt sem teszi. Ezt az égerszögi önkormányzatnak kellene kiszabnia.

Most pedig elégedjünk meg ennyivel. A végső következtetést levonva, mindegyik főosztály a Környezetvédelmi Hivatalnak dobta vissza a feladatokat. Csak általuk, vagy velük tudjuk a jogainkat érvényesíteni. Amennyiben a következő évben nem történik érdemi változás, úgy a megyén túllépve fogjuk állampolgári jogainkat érvényesíteni.

